

Constantin PARASCHIVESCU

Ionescu și alți mari...

De câte ori mă uit la chipul lui Eugen Ionescu, am aceeași senzație că mă privește cu ochi larg deschiși, amuzat și dezamăgit, un clown. Un mare clown, la apogeul carierei, care a făcut tumbă ca să înțeleagă ceva din logica aberantă a lumii, și s-a schimonosit văzând că o acceptăm și ne-o însușim deopotrivă. O și spune undeva cu franchețe. Scriu Ionescu cu „u” la urmă, pentru că mi se pare îndreptățită opinia lui Mihai Lungeanu, regizorul radiofonic și directorul Teatrului „Eugen Ionescu” din Slatina, că la noi în țară așa se cade să-l numim, pentru că s-a născut aici, e român și mai apoi francez prin adopție, semnând Ionesco. Iar Mihai Lungeanu are în vedere organizarea în anul 2009 a unui amplu program comemorativ, prin Societatea Culturală „Eugen Ionescu” din Slatina, de dimensiuni naționale și internaționale, intitulat „**Acasă la Eugen Ionescu**”, care să marcheze centenarul nașterii dramaturgului. De altfel, anul 2009 a și fost declarat de către UNESCO „Anul internațional Eugen Ionescu”. Generos și ambițios, programul vizează 11 proiecte care includ spectacole și colocvii, expoziții, un festival de teatru școlar și altul studentesc, burse de studii și cercetare, ateliere de creație, un carnaval cu parada personajelor ionesciene prin parcurile și străzile Slatinei, inaugurarea noi săli de teatru locale. Poetic, domnul Lungeanu a denumit proiectele prin preluarea unor titluri din opera dramaturgului, astfel „Note de contra-note...teatrale” privește un colocviu, „Setea și foamea de... teatru” festivalul studentesc, „Victimele... teatrului” bursele, „Viitorul e în... teatru” atelierele de creație, „Improvizație... la Slatina” carnavalul.

Unul dintre ele se referă și la organizarea primului **Festival Național de Teatru Radiofonic** cu piesele scriitorului, intitulat „Sonorități ionesciene”, în colaborare, evident, cu teatrul radiofonic și în parteneriat cu Societatea Română de Radiodifuziune. Deopotrivă cu ediția națională, proiectul – citez – „are în vedere și dimensiunea europeană a evenimentului; astfel, o ediție se va desfășura la Paris, prin continuarea parteneriatului stabilit cu Universitatea Sorbona și o ediție se va desfășura la Bruxelles, prin dezvoltarea colaborării cu Casa de Cultură Belgo-Română” (Mult succes!).

Până una, alta, realizatorii teatrului radiofonic au trecut la definitivarea sonorităților ionesciene. Au început cu *Ucișă fără simbrie*, jucat odinioară la Teatrul de Comedie cu Radu Beligan și Grigore Gonța în rolurile principale (1968) și l-au convins pe regizorul care se poate spune că l-a lansat pe Eugen Ionescu în România, Lucian Giurchescu, s-o înregistreze. S-a difuzat pe 1 mai 2008 la Radio România Cultural, într-o versiune cu Virgil Ogășanu (*Béranger*), Ion Lucian (*Arhitectul*), Sanda Toma (*Dani*), Dorina Lazăr (*Portăreasa și Coana Pipa*), Mircea Diaconu (*Eduard*) și în rol de comentator, cel ce ne-a părăsit de curând, Sorin Gheorghiu. Versiune, să zic așa, clasică, ce anunță în unduire de vals lent seninătatea cartierului unde Béranger vrea să cumpere o casă, de unde locuitorii vor să plece însă, pentru că un asasin „a făcut din cartierul bucuriei un infern”. A urmat pe 3 iulie 2008 *Victimele datoriei*, în regia Cezarinei Udrescu, pentru care textul a însemnat o primă probă de profesionalism pe când l-a montat ca studentă la Teatrul „Lucaefărul” din Iași în 1995. Fabula amară, metaforă dramatică sugerând aflarea identității de sine într-o perpetuă pendulare lăuntrică între amintiri și proiecte strănii, salturi în timp și spațiu, cu noua logică a psihologiei antagonismelor, tensiuni, comic în tragic, cum pronostica autorul. Contrast elocvent între vocea bonomă a lui Marian Rălea (*Choubert*) și opresivă, de tăiș, a lui Marius Stănescu (*Politiștul*), cu oscilante variante ale Emiliei Popescu (*Madeleine*), Mircea Rusu (*Nicolas D'Eu*), Violeta Berbiuc (*Doamna*).

La o săptămână, pe 10 iulie, a fost difuzată piesa pe care o știu din televiziune, când s-a transmis în regia lui Cornel Todea, cu Ștefan Mihăilescu-Brăila în rolul principal, *Noul locatar* (1967). Știam, mai ales, că după o scurtă convorbire cu proprietărea (Ioana Ciomârțan), personajul n-avea de rost decât invariabilele „aici...acolo...”, când se iveau cei doi purtători de mobile, indicându-le locul unde să le așeze. Cum se va transmite asta radiofonic? Ingeniozitatea regizorului Mihai Lungeanu a compensat lipsa unor replici prin introducerea unui povestitor (Mihai Dinvale) și a unor indicații de joc ale autorului, din paranteze. Ca să nu mai spun de intonațiile încărcate de sugestii ale lui Marcel Iureș, excelent distribuit în Domnul. Eliptic, imperturbabil, o scoate din sărite pe Sanda Toma (*Proprietărea*), care, de la politețe mieroasă, izbucnește în explozii de indignare când i se refuză serviciile. Zgomot asurzitor, vacarm citadin la început, țipete, claxoane, lătrături, ceea ce justifică, parcă, astăzi mai mult intenția domnului de a se izola, într-o „insulă a lui privată” (Vito Pandolfi) și a autorului însuși de a se proteja de lumea care „mă apasă” și universul care „mă strivește”. Tonurile aparent detașate, impersonale, ale lui Marcel Iureș, au de fapt o gradație sesizabilă în context, ce culminează cu fredonarea spectaculoasă a repetatelor indicații „de-a lungul pereților, acolo”, când și muzica suie în apogeu. Încheie calm, tragic, inuman, când, blocat de mobile în cerc, e întrebat dacă nu mai are nevoie de nimic: „A, stingeți lumina!”. Perla radiofonică, i-aș spune.

Redactorul și producătorul acestor spectacole a fost Domnica Țundrea. Și tot ea are în evidență *Cântăreața cheală* pe care o realizează Gavriil Pinte și se va difuza în octombrie, cu Rodica Mandache și Mircea Constantinescu (*Doamna și Domnul Smith*), Emilia Popescu și Dan Condurache (*Doamna și Domnul Martin*), Gabriela Popescu (*Mary*), Petre Lupu (*Pompierul*) și Antoaneta Zaharia (în *Naratorul*, introdus de regizor). Ilinca Stihii a compus un scenariu intitulat *Finale*. O călătorie imaginară cu Eugen Ionescu, în care e invocat soarele pentru eroul în prag de moarte, cu ecouri evidente din *Regele moare* și tatonări existențiale – „Ce sunt toate lucrurile astea? Eu cine sunt? Ei cine sunt?” Interpretare de efect dramatic cu Gheorghe Visu, Irina Petrescu, Marius Capotă și Anca Sigartău. Redactor: Crenguța Manea. Magda Duțu a pregătit cu regizorul Alexandru Dabija înregistrarea originalului spectacol de la Odeon Ionescu, 5 piese scurte, iar Attila Vizauer își propune să realizeze *Delir în doi*. Zestre deocamdată apreciabilă pentru programul aniversar.

*

La o discuție despre teatru de la începutul lunii septembrie a.c., la Antena 2, se invocau spectacolele de reală audiență transmise de televiziune într-o perioadă fastă, când emisiunile de teatru se mai puteau baza pe texte de valoare. Redacția de specialitate s-a desființat, dar unii responsabili pasionați mai încearcă reamintirea prețurilor creații prin reluarea lor la TVR Cultural. A fost o așa-zisă stagiune estivală (absentă, de altfel, din viața teatrelor), începută cu o transmisie în direct a unui spectacol de la Baia Mare, *Istoria doctorului Faust* realizat de Victor Ioan Frunză. A continuat în iulie cu *Tache, Ianke și Cadâr* de Victor Ion Popa (în memorabila tripletă Ion Finteșteanu, Al. Giugaru, Marcel Anghelescu), *Hagi Tudose* de Barbu Ștefănescu Delavrancea (creație emblematică a neuitatului Constantin Răuțchi), în august cu comedia *Bani de dus, bani de întors* și drama *Micul Eyolf* de Ibsen, în septembrie cu *Ondine* de Jean Giraudoux (unde a putut fi admirat Emil Botta în regele ondinelor) și subtila parodie *Transfer de personalitate* de Dumitru Solomon. Regizorul Silviu Jicman are în vedere și alte transmisii în direct, măcar lunare – și, ca unul care a trăit emoțiile și farmecul lor, îi doresc să le împlinească și să-l invidiez pentru asta!